

บทที่ 2

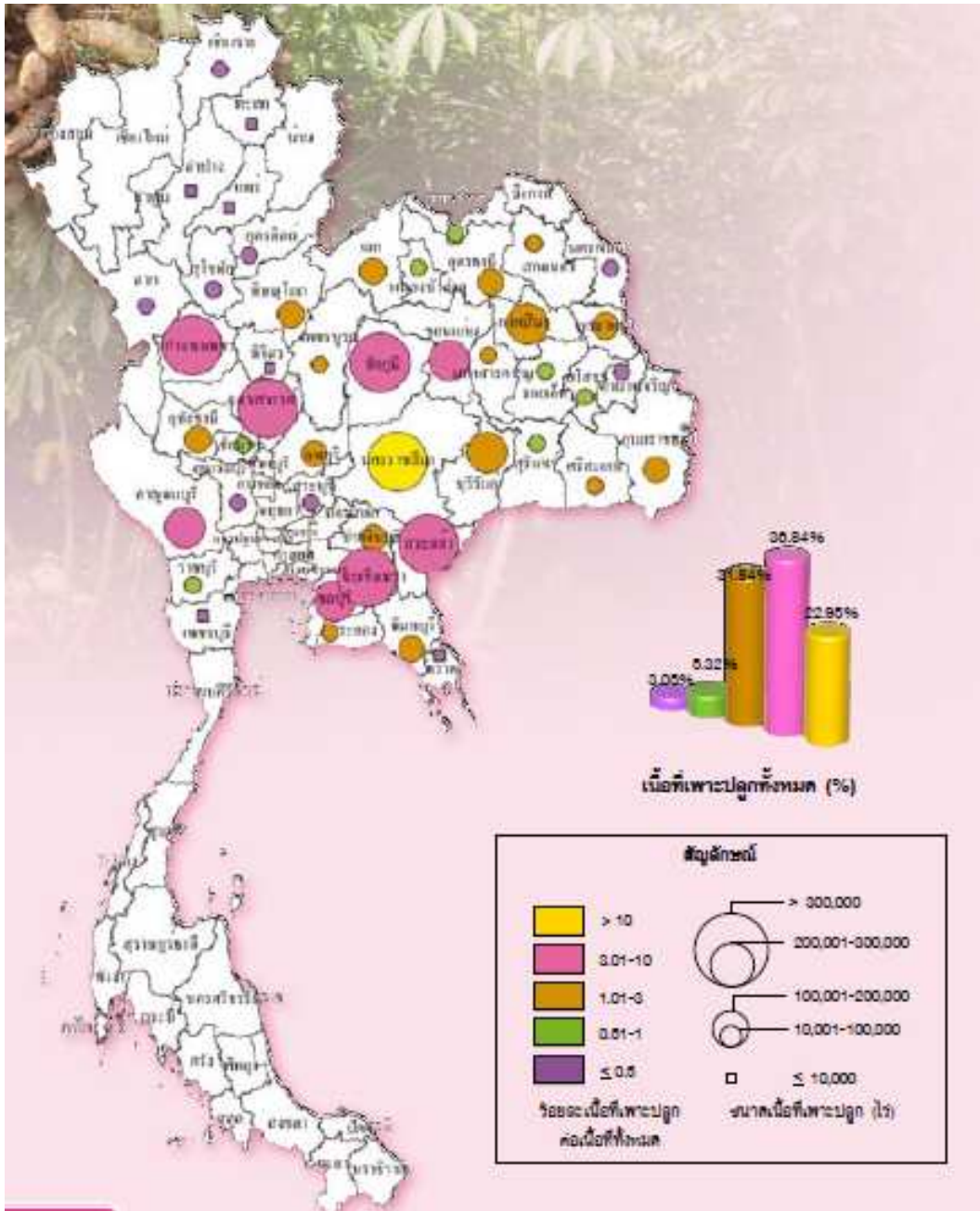
สถานการณ์และศักยภาพการผลิตมันสำปะหลังของไทย

2.1 พื้นที่เพาะปลูกและปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังของไทย

ในปี 2555 ประเทศไทยมีเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 8.36 ล้านไร่ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 7.91 ล้านไร่ ผลผลิต 26.60 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 3.36 ตัน (ตารางที่ 2.1) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังพบทั่วทุกภาคของประเทศไทย ยกเว้นภาคใต้ ภาคที่มีการปลูกมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ประมาณร้อยละ 55) รองลงมา คือ ภาคกลาง (ร้อยละ 26) และภาคเหนือ (ร้อยละ 19) พื้นที่รวม 49 จังหวัด คิดเป็นพื้นที่ปลูกประมาณ 8.36 ล้านไร่ ผลผลิตรวมกว่า 26 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2555 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [3], 2555) โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ สูงที่สุด คือ 4.58 ล้านไร่, 4.37 ล้านไร่, 11.65 ล้านตัน, และ 3.31 ตัน ตามลำดับ รองลงมาคือ ภาคเหนือและภาคกลาง ตามลำดับ จังหวัดที่มีการปลูกมันสำปะหลังมากที่สุดคือ นครราชสีมา (เนื้อที่เพาะปลูก 1.78 ล้านไร่ และผลผลิต 5.98 ล้านตัน) รองลงมาคือ กำแพงเพชร (เนื้อที่เพาะปลูก 0.61 ล้านไร่ และผลผลิต 1.99 ล้านตัน) และสระแก้ว 376,549 ไร่ (เนื้อที่เพาะปลูก 0.45 ล้านไร่ และผลผลิต 1.26 ล้านตัน)

เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังในประเทศไทยในช่วงปี 2550-2554 ลดลงร้อยละ 0.65, 5.31 และ 4.68 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2) เนื่องจากเกิดเพลิงแ้งระบาดและปัญหาภัยแล้ง ส่งผลให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน ทดแทนการปลูกมันสำปะหลัง ในปี 2554 ประเทศไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 7.10 ล้านไร่ ผลผลิต 21.19 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 3.09 ตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2553 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 7.41 ล้านไร่ ลดลงร้อยละ 4.18 และผลผลิต 22.01 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 0.45 เนื่องจากการระบาดของเพลิงแ้งในแปลงมันสำปะหลังอายุน้อย เกษตรกรได้ไถมันสำปะหลังทิ้งโดยปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และปลูกอ้อยแทนมันสำปะหลัง เพื่อตัดวงจรเพลิง แ้งสำหรับแปลงมันสำปะหลังอายุ 4 เดือนขึ้นไปที่พบการระบาดของเพลิงแ้ง ทำให้ผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังลดลง ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่ 2.97 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.04 เนื่องจากในช่วงการเจริญเติบโต มีฝนตกกระจายทั่วพื้นที่ ทำให้มันสำปะหลังเติบโตและให้ผลผลิตดี และมีการระบาดของเพลิงแ้งลดลง ประกอบกับราคามันสำปะหลังในปี 2554 มีราคาดี เมื่อเทียบกับปี 2553 ทำให้เกษตรกรดูแลรักษามันสำปะหลังเป็นอย่างดี

ในปี 2555 ประเทศไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 7.91 ล้านไร่ ผลผลิต 26.60 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 3.36 ตัน เมื่อเทียบกับปี 2554 ซึ่งมีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 7.10 ล้านไร่ ผลผลิต 21.91 ล้านตัน และผลผลิตต่อไร่ 3.09 ตัน พบว่าเนื้อที่เก็บเกี่ยวผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.41 และ 21.41 และ 8.74 ตามลำดับ เนื่องจากราคาที่เกษตรกรขายได้ในปี 2554 อยู่ในเกณฑ์ดีทำให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูกและสภาพดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวยมีฝนตกกระจาย ประกอบกับเกษตรกรให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการป้องกันและกำจัดเพลิงแ้ง ทำให้การระบาดของเพลิงแ้งลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556)

ภาพที่ 2.1 พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในประเทศไทย
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [2], 2555

ตารางที่ 2.1 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ รายจังหวัด ปี 2555

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
				*	**
รวมทั้งประเทศ	8,359,615	7,911,323	26,601,090	3,182	3,362
ภาคเหนือ	1,616,622	1,537,741	5,298,175	3,277	3,445
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4,578,386	4,373,133	14,493,229	3,166	3,314
ภาคกลาง	2,164,607	2,000,449	6,809,686	3,146	3,404
เชียงราย	24,827	23,876	78,333	3,155	3,281
พะเยา	5,603	5,111	15,574	2,780	3,047
ลำปาง	6,110	5,690	17,436	2,854	3,064
ลำพูน	6,829	6,567	22,893	3,352	3,486
เชียงใหม่	1,472	1,379	4,786	3,251	3,471
ตาก	74,225	70,883	258,843	3,487	3,652
กำแพงเพชร	608,563	581,609	1,986,754	3,265	3,416
สุโขทัย	42,737	40,836	129,570	3,032	3,173
แพร่	5,037	4,668	14,559	2,890	3,119
น่าน	2,269	2,142	7,475	3,294	3,490
อุดรดิตถ์	20,965	20,023	64,132	3,059	3,203
พิษณุโลก	186,749	180,406	638,994	3,422	3,542
พิจิตร	9,660	9,083	28,761	2,977	3,166
นครสวรรค์	376,718	349,255	1,224,842	3,251	3,507
อุทัยธานี	153,455	149,937	510,396	3,326	3,404
เพชรบูรณ์	91,403	86,276	294,827	3,226	3,417
เลย	315,896	311,496	1,070,229	3,388	3,436
หนองบัวลำภู	47,121	46,144	149,452	3,172	3,239
อุดรธานี	352,031	255,415	821,075	2,332	3,215
หนองคาย	24,083	23,120	73,077	3,034	3,161
บึงกาฬ	26,262	25,709	84,256	3,208	3,277
สกลนคร	154,336	138,902	407,430	2,640	2,933
นครพนม	67,851	64,458	203,051	2,993	3,150
มุกดาหาร	138,515	129,344	405,750	2,929	3,137
ยโสธร	59,595	55,462	172,759	2,899	3,115
อำนาจเจริญ	36,727	35,927	102,678	2,796	2,858
อุบลราชธานี	217,829	209,828	677,736	3,111	3,230
ศรีสะเกษ	113,290	108,584	365,921	3,230	3,370

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	
				*	**
สุรินทร์	62,837	58,812	184,906	2,943	3,144
บุรีรัมย์	205,371	200,978	683,524	3,328	3,401
มหาสารคาม	104,118	96,432	306,264	2,942	3,176
ร้อยเอ็ด	57,854	54,416	176,634	3,053	3,246
กาฬสินธุ์	225,495	220,987	742,954	3,295	3,362
ขอนแก่น	212,937	209,088	655,484	3,078	3,135
ชัยภูมิ	377,640	368,864	1,227,193	3,250	3,327
นครราชสีมา	1,778,598	1,759,167	5,982,857	3,364	3,401
สระบุรี	32,907	29,920	105,404	3,203	3,523
ลพบุรี	184,421	175,605	598,807	3,247	3,410
ชัยนาท	62,111	60,728	189,773	3,055	3,125
สุพรรณบุรี	24,440	24,050	77,801	3,183	3,235
ปราจีนบุรี	197,287	174,413	591,251	2,997	3,390
ฉะเชิงเทรา	311,754	289,716	1,002,113	3,214	3,459
สระแก้ว	452,486	370,688	1,261,438	2,788	3,403
จันทบุรี	176,974	170,701	590,449	3,336	3,459
ตราด	-	-	-	-	-
ระยอง	89,148	88,248	298,893	3,353	3,387
ชลบุรี	288,406	281,181	990,554	3,435	3,523
กาญจนบุรี	277,626	271,626	896,628	3,230	3,301
ราชบุรี	66,311	62,913	204,469	3,083	3,250
เพชรบุรี	736	660	2,106	2,861	3,191

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [3], 2555

*ผลผลิตหารด้วยเนื้อที่เพาะปลูก

**ผลผลิตหารด้วยเนื้อที่เก็บเกี่ยว

ตารางที่ 2.2 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของไทย

รายการ	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	7.40	8.29	7.41	7.10	7.91
ผลผลิต (ล้านตัน)	25.16	30.09	22.01	21.91	26.60
ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)	3.40	3.63	2.97	3.09	3.36

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556

ในขณะที่ปี 2555 พื้นที่การปลูกมันสำปะหลังทั่วโลกมีประมาณ 257 ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2.05 ตันต่อไร่ (ตารางที่ 2.3) โดยประเทศไทยมีผลผลิตต่อไร่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก และสูงกว่าประเทศบราซิลและไนจีเรีย แต่ต่ำกว่าประเทศอินเดียและอินโดนีเซีย ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตมันสำปะหลังอันดับ 3 ของโลก (คิดเป็นร้อยละ 10.37 ของผลผลิตโลก) รองจากประเทศไนจีเรีย และบราซิล แต่เป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของโลกประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย ได้แก่ เวียดนาม และอินโดนีเซีย

ผลผลิตของโลกขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.05 เมื่อเทียบกับปี 2554 โดยผู้ผลิตมันสำปะหลังรายใหญ่ 5 อันดับแรก ได้แก่ ไนจีเรีย บราซิล ไทย อินโดนีเซีย และ คองโก ทั้งนี้ในปี 2553-2554 อินโดนีเซียกลายมาเป็นผู้ผลิตอันดับ 1 ในทวีปเอเชียแทนไทย เนื่องจากไทยประสบปัญหาการระบาดของเพลี้ยแป้ง ส่งผลให้ผลผลิตลดลงสำหรับทิศทาง การเพิ่มขึ้นของผลผลิตโลกเป็นผลจากทวีปเอเชียมีความต้องการใช้มันสำปะหลังสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเอทานอล ประกอบกับมันสำปะหลังยังคงเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญต่อความมั่นคงด้านอาหารของทวีปอเมริกา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556)

ตารางที่ 2.3 พื้นที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลังของประเทศผู้ผลิตสำคัญ ปี 2555

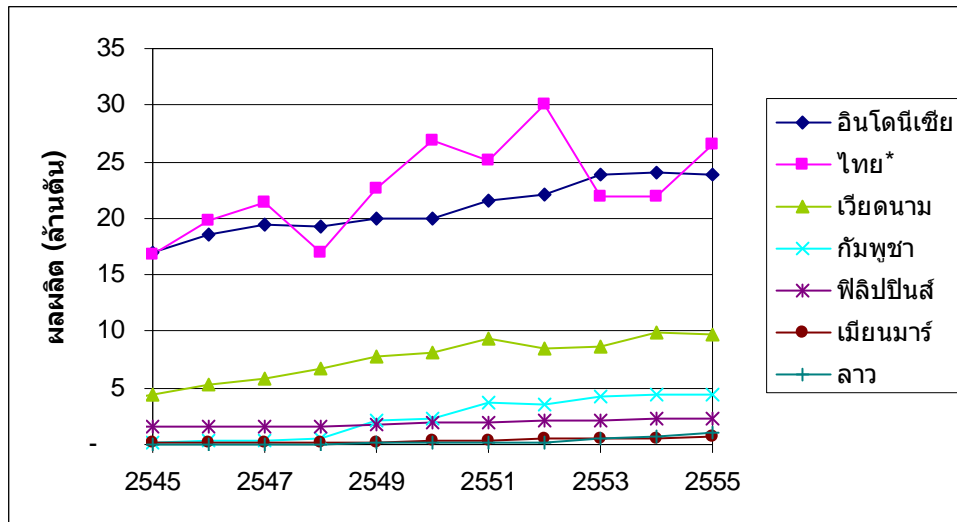
ประเทศ	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ล้านไร่)	ผลผลิตต่อไร่ (ตันต่อไร่)	ผลผลิตทั้งหมด (ล้านตัน)	สัดส่วนผลผลิต (ร้อยละ)
ไนจีเรีย	24.06	2.24	54.00	21.05
บราซิล	10.65	2.20	23.41	9.13
อินโดนีเซีย	7.00	3.42	23.92	9.32
ไทย*	7.91	3.36	26.60	10.37
คองโก	0.96	1.25	1.20	0.47
แองโกลา	6.64	1.60	10.64	4.15
กานา	5.43	2.68	14.55	5.67
เวียดนาม	3.44	2.83	9.75	3.80
อินเดีย	1.38	5.84	8.08	3.15
โมซัมบิก	4.77	2.11	10.05	3.92
ประเทศอื่นๆ	52.66	2.00	74.33	28.98
รวมทั้งโลก	124.90	2.05	256.53	100

ที่มา : องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2012)

*สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556

ในปี 2555 ประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียนสามารถผลิตมันสำปะหลัง 67.3 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 26.2 ของโลก และผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีความต้องการใช้เพิ่มขึ้น โดยไทยและอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้ผลิตหลักที่สำคัญ (ภาพที่ 2.2) ประเทศที่เริ่มมีการขยายเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น ได้แก่ ประเทศกัมพูชา และเมียนมาร์ โดยเฉพาะกัมพูชาขยายเนื้อที่เพาะปลูกในปี 2553 ถึงร้อยละ 26 เนื่องจากราคาขายในประเทศอยู่ในเกณฑ์ดีและให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกพืชอื่น ส่วนประเทศเวียดนาม แม้ว่าจะไม่ขยายเนื้อที่เพาะปลูก (ภาพที่ 2.3) แต่มีการปรับปรุงพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ทำให้ปี 2554 มีผลผลิตเพิ่มขึ้นถึงกว่าร้อยละ 15 (ภาพที่ 2.4) และสามารถส่งออกได้เพิ่มขึ้นอีก 1 ล้านตัน โดยประเทศเวียดนามสามารถส่งออกมันเส้น

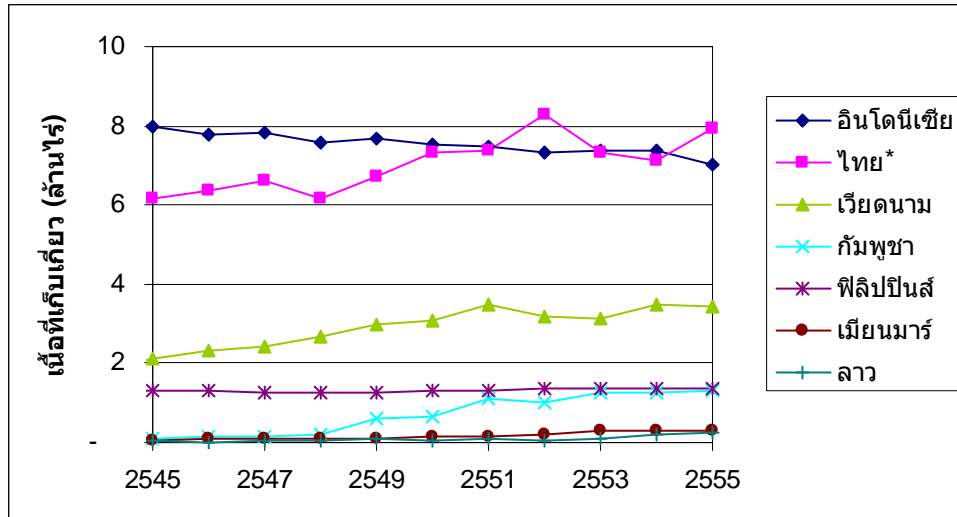
ไปยังตลาดจีนได้เพิ่มขึ้น จึงเป็นคู่แข่งที่สำคัญของประเทศไทย ดังนั้นการขยายการผลิตของประเทศเวียดนาม และกัมพูชา จะทำให้ประเทศไทยอาจมีส่วนแบ่งการค้าในตลาดโลกลดลง และอาจส่งผลกระทบต่อราคาที่เกษตรกรขายได้ของประเทศไทย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [4], 2556)

ภาพที่ 2.2 ผลผลิตมันสำปะหลังจำแนกตามประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียน ปี 2545-2555

ที่มา: องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2012)

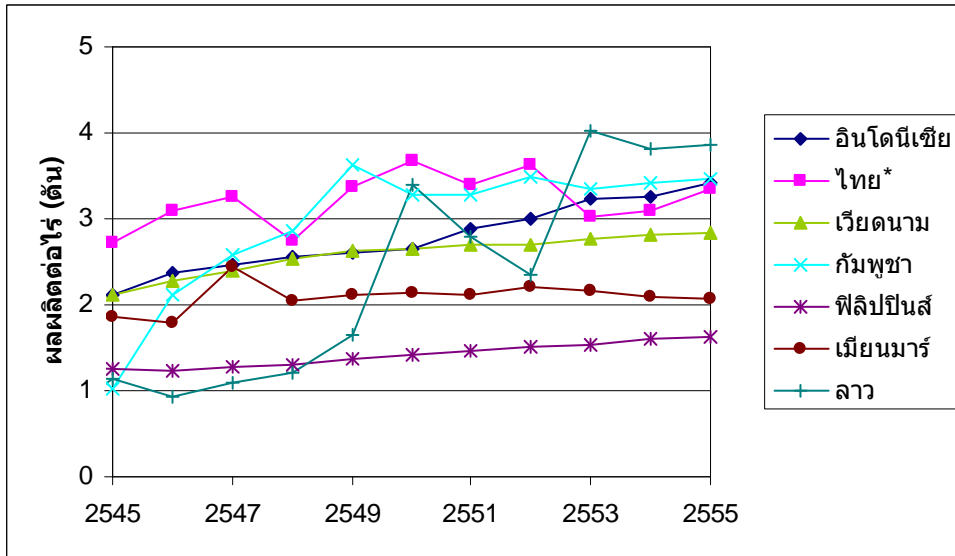
*สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556

ภาพที่ 2.3 เนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลังจำแนกตามประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียน ปี 2545-2555

ที่มา: องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2012)

*สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556

ภาพที่ 2.4 ผลผลิตต่อไร่ของน้ำมันสำปะหลังจำแนกตามประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียน ปี 2545-2555
ที่มา: องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO, 2012)

*สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556

2.2 ปริมาณการใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลังในประเทศไทย

ในแต่ละปีผลผลิตมันสำปะหลังของไทยที่ออกสู่ตลาดจะส่งกระจายไปยังโรงงานแปรรูป โดยในปี 2555 ร้อยละ 75 ของปริมาณผลผลิตหัวมันสำปะหลังสดที่ไทยผลิตทั้งหมด จะนำไปแปรรูปเพื่อการส่งออก ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 25 จะแปรรูปเพื่อใช้ภายในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแปรรูปขึ้นพื้นฐาน ได้แก่ มันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลัง โดยผลิตภัณฑ์ขึ้นพื้นฐานนี้จะส่งออกเป็นหลัก และส่วนที่เหลือจะนำไปใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมมูลค่าเพิ่มอื่น ได้แก่ แป้งดัดแปร สารให้ความหวาน ผงชูรส กระดาษ กรดซิตริก และสาชู นอกจากนี้ในปัจจุบันประเทศไทยได้นำผลผลิตมันสำปะหลังไปใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ เช่น เอทานอล กรดอินทรีย์ และพลาสติกชีวภาพ เป็นต้น

2.2.1 การใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมแป้งมัน

อุตสาหกรรมแป้งมันเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้มันสำปะหลังมากที่สุด ประเทศไทยผลิตแป้งมันสำปะหลังได้ประมาณ 3-3.5 ล้านตันต่อปี ซึ่งต้องใช้มันสำปะหลังประมาณ 12.6-14.7 ล้านตัน (อัตราการแปรรูป แป้งมันสำปะหลัง 1 กก. ใช้หัวมันสดประมาณ 4.2 กก.) แป้งมันที่ผลิตได้สามารถนำไปผลิตเป็นแป้งมันดัดแปร (Modified starch) หรือสาชู (Cassava pearl) เพื่อเพิ่มมูลค่าและประโยชน์ในการใช้งานต่อไป ประเทศไทยส่งออกแป้งมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์จากแป้งมันประมาณ 3 ล้านตันต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อไปในอนาคต และใช้ในประเทศประมาณ 1-1.5 ล้านตัน (ต้องใช้ปริมาณหัวมันสด 4.2-6.3 ล้านตัน) ทั้งที่บริโภคโดยตรงและใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมสารให้ความหวาน ผงชูรส อุตสาหกรรมอาหาร กระดาษและสิ่งทอ ไม้อัด และกาว เป็นต้น ปริมาณการใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมต่างๆ มีดังต่อไปนี้

(1) อุตสาหกรรมสารให้ความหวาน ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสารให้ความหวาน เช่น กลูโคส ฟรักโทส ซอบีทอล และสารอื่นๆ ที่ได้จากการย่อยแป้งให้เล็กลงเป็นหน่วยของน้ำตาลต่างๆ และนำไปใช้ในอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น นำไปใช้เป็นมาร์กิติโต ใส่ในขนมและเครื่องดื่ม ใช้ทำน้ำตาล ใช้หมักเปียร์แทนเบะแซ (กลูโคสที่ยังย่อยไม่หมด) ที่ทำจากข้าวสาลี โดยมีความต้องการใช้แป้งมันประมาณ 4-5 แสนตันต่อปี

(2) อุตสาหกรรมผงชูรส ใช้เป็นเป็นวัตถุดิบในการผลิตผงชูรส โดยมีความต้องการใช้แป้งมันประมาณ 2.5-3 แสนตัน/ปี

(3) อุตสาหกรรมอาหาร สำหรับใช้ในอาหารทั่วไป เช่น ขนมขบเคี้ยว วุ้นเส้น และก๋วยเตี๋ยว โดยมีความต้องการใช้แป้งมันประมาณ 2 แสนตัน/ปี

(4) อุตสาหกรรมกระดาษ มีความต้องการใช้แป้งมันประมาณ 1.2-2 แสนตัน/ปี

(5) อุตสาหกรรมแป้งตัดแปร สำหรับใช้ในประเศศปีประมาณ 1-1.5 แสนตัน/ปี

(6) ใช้ทำสาคุเล็กน้อย ประมาณ 2 หมื่นตัน

2.2.2 การใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมมันเส้น/มันอัดเม็ด

อุตสาหกรรมมันเส้นเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้มันสำปะหลังมากรองจากแป้งมัน ประเทศไทยผลิตมันเส้น/มันอัดเม็ดได้ประมาณ 3-4 ล้านตันต่อปี ต้องใช้มันสำปะหลังประมาณ 6.8-9 ล้านตัน (อัตราการแปรรูป มันเส้น/มันอัดเม็ด 1 กก. ใช้หัวมันสดประมาณ 2.25 กก.) มันเส้น/มันอัดเม็ดส่วนใหญ่ใช้ผลิตเป็นอาหารสัตว์ ปริมาณการใช้ในประเทศมีเพียง 0.5-1.0 ล้านตัน และส่งออกประมาณ 2-4 ล้านตัน โดยมีประเทศคู่ค้ามันเส้นที่สำคัญคือ จีน นำไปใช้ผลิตเอทานอล ซึ่งมีแนวโน้มการส่งออกสูงขึ้นทุกปี (ตารางที่ 2.4) และคู่ค้ามันอัดเม็ดที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น นำไปใช้ผสมในอาหารสัตว์

2.2.3 การใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมเอทานอล

การใช้มันสำปะหลังในอุตสาหกรรมเอทานอลสามารถใช้ได้ทั้งในรูปของหัวมันสด และมันเส้น แต่มันเส้นมีข้อดีกว่าเนื่องจากสามารถเก็บได้นานและเตรียมวัตถุดิบง่ายกว่าหัวมันสด ในปัจจุบันประเทศไทยมีโรงงานผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลังที่ดำเนินการแล้ว 6 โรงงาน ซึ่งมีกำลังการผลิตรวม 1.28 ล้านลิตรต่อวัน จึงต้องการมันสำปะหลังประมาณ 2.3 ล้านตันต่อปี (อัตราการแปรรูปเอทานอล 1 ลิตร ใช้หัวมันสดประมาณ 6 กก. หรือมันเส้น 2.5 กก.) นอกจากนี้ยังมีโรงงานดำเนินการแล้วโดยใช้กากน้ำตาลเป็นวัตถุดิบจำนวน 15 โรงงาน ซึ่งมีกำลังการผลิตรวม 2.61 ล้านลิตรต่อวัน และโรงงานที่อยู่ระหว่างดำเนินการในปี 2556 อีก 3 โรงงาน ซึ่งจะมีกำลังการผลิตตามแผนรวมทั้งสิ้น 4.58 ล้านลิตรต่อวัน ซึ่งมาจากการใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบ 1.97 ล้านลิตรต่อวัน (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2556)

สัดส่วนการใช้ประโยชน์จากมันสำปะหลังในประเทศไทยปี 2555 ในภาพที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่ามันสำปะหลังที่ผลิตได้เกือบทั้งหมดเข้าสู่อุตสาหกรรมที่มีการใช้อยู่เดิม ได้แก่ อุตสาหกรรมแป้งมัน และอุตสาหกรรมมันเส้นและมันอัดเม็ด และมีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่เข้าสู่อุตสาหกรรมผลิตเอทานอลซึ่งเป็นปริมาณที่ต่ำกว่าความต้องการใช้ในการผลิตเอทานอล สาเหตุหลักเนื่องจากมันสำปะหลังมีราคาสูง ส่งผลให้โรงงานเอทานอลที่ผลิตโดยใช้มันสำปะหลังแข่งขันกับโรงงานที่ใช้กากน้ำตาลไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หากโรงงานเอทานอลที่ผลิตโดยใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบเปิดครบตามที่ได้รับอนุญาตทั้ง 24 แห่ง จะมีความต้องการมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 20 ล้านตันต่อปี (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2554)

2.3 การส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย

2.3.1 ตลาดและปริมาณการส่งออก

ประเทศไทยส่งออกผลิตแปรรูปมันสำปะหลังเป็นอันดับหนึ่งของโลกต่อเนื่องกันมานานหลายปี การส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (มันเส้น มันอัดเม็ด แป้ง และ ผลิตภัณฑ์อื่นๆ) ในปี 2555 มีมูลค่า 87,288.97 ล้านบาท (ตารางที่ 2.4) หรือเทียบเท่ากับร้อยละ 1.23 ของมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยทั้งหมด (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556) แม้ว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมีมูลค่ารองลงมาจาก การส่งออกข้าวและยางพารา การใช้ประโยชน์จากมันสำปะหลังในประเทศก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องในประเทศมูลค่ามากกว่า 300,000 ล้านบาท รวมทั้งการจ้างงานประมาณ 1 ล้าน ไม่นับรวมเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังของประเทศอีก 2.6 ล้านคน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2554)

ผลผลิตหัวมันสำปะหลังสดของประเทศไทย ในปี 2554/2555 มีประมาณ 26.6 ล้านตัน ร้อยละ 46 นำไปใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตมันเส้นและมันอัดเม็ด และร้อยละ 54 เข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตแป้งมันสำปะหลัง โดยมันเส้น/มันอัดเม็ดที่ผลิตได้ร้อยละ 87 เป็นการผลิตเพื่อส่งออก ส่วนที่เหลือเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ แอลกอฮอล์และกรดอินทรีย์ และแป้งมันที่ผลิตได้ร้อยละ 67 เป็นการผลิตเพื่อส่งออก ส่วนที่เหลือเป็นการใช้ประโยชน์ในประเทศ โดยใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารประเภทต่างๆ อุตสาหกรรมสารให้ความหวานผงชูรส กระจก แป้งตัดแปร และสาชู การใช้ประโยชน์ในประเทศมีประมาณ ร้อยละ 25 ของผลผลิตมันสำปะหลังทั้งหมด ส่วนมากใช้ในรูปของแป้งมันสำปะหลังเพื่อการบริโภค และใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ ส่วนที่เหลือใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารสัตว์ (ภาพที่ 1.1)

ในปี 2555 ไทยส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์รวม 7,818,841 ตัน โดยส่งออกมันเส้นมากที่สุด ปริมาณ 4,614,013 ตัน รองลงมาคือ แป้งมันสำปะหลัง สตาร์ชตัดแปร และมันอัดเม็ด ปริมาณ 2,237,932 ตัน, 860,126 ตัน และ 82,178 ตัน ตามลำดับ สาชูและหัวมันสดรวมกัน 24,592 ตัน โดยมีมูลค่าส่งออกรวม 87,289 ล้านบาท จากมันเส้น 33,250 ล้านบาท, แป้งมันสำปะหลัง 30,835 ล้านบาท, สตาร์ชตัดแปร 19,299 ล้านบาท, มันอัดเม็ด 566 ล้านบาท หัวมันสด สาชูและกากมันสำปะหลังรวมกัน 3,338 ล้านบาท โดยทั่วไปมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นในปี 2556 (เดือนมค.-มิย.) เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี 2555 (ตารางที่ 2.4) ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลังอันดับหนึ่งของโลก โดยครองส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 60-70 มีผลิตภัณฑ์หลักได้แก่ แป้งมันสำปะหลัง มันเส้น และมันอัดเม็ด การส่งออกแป้งมันสำปะหลังและ แป้งมันสำปะหลังตัดแปรของประเทศไทยมีปริมาณรวมกันประมาณ 2-3 ล้านตันต่อปี โดยมีประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ จีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ไต้หวัน และมาเลเซีย (ตารางที่ 2.5) ในส่วนของการส่งออกมันเส้น แนวโน้มของการส่งออกมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประเทศจีนได้มีการนำเข้ามันเส้นจากไทยเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอล โดยในปี 2555 ประเทศจีนนำเข้ามันเส้นจากไทยมีปริมาณมากถึง 4.61 ล้านตันเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ที่มีปริมาณเพียง 3.70 ล้านตัน ในขณะที่มันอัดเม็ดซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักอีกชนิดหนึ่งซึ่งมีตลาดสำคัญในประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น มีปริมาณนำเข้าจากไทยในปี 2555 ลดน้อยลงเหลือเพียงประมาณ 82,178 ตัน) จากภาพที่ 2.5 จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา ไทยมีมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังไปยังประเทศจีนโดยเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังทั้งหมด เมื่อเทียบกับปี 2551 ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังไปยังจีนเพียงร้อยละ 24.31 ในภาพรวมประเทศจีนจัดเป็นตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่สำคัญและใหญ่ที่สุดของไทย (ภาพที่ 2.6) โดยไทยมีมูลค่าการส่งออกไปยังจีนสูงถึงร้อยละ 52.95 ของมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังทั้งหมดใน 2555 คิดเป็นมูลค่ารวม 46,233.79 ล้านบาท

ตารางที่ 2.4 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย ปี 2551-2556

ปริมาณ: เมตริกตัน มูลค่า: ล้านบาท

รายการ	การส่งออก	2551	2552	2553	2554	2555	2555 (มค.-มิย.)	2556 (มค.-มิย.)
มันอัดเม็ด	ปริมาณ	1,564,314	331,345	155,848	36,499	82,178	6,291	47,927
	มูลค่า	8,681.1	1,459.4	776.8	274.5	566.4	42.8	325.1
มันเส้น	ปริมาณ	1,316,292	4,025,325	4,117,102	3,697,891	4,614,013	2,130,637	2,618,701
	มูลค่า	7,188.9	18,998.1	25,206.7	29,298.6	33,250.2	15,610.8	17,877.3
แป้งมันสำปะหลัง	ปริมาณ	1,272,632	1,798,361	1,741,850	1,894,194	2,237,932	1,074,399	1,058,809
	มูลค่า	15,008.9	16,656.2	24,585.6	28,286.1	30,835.4	14,937.7	14,749.9
สตาร์ชตัดแปรร	ปริมาณ	721,783	708,346	703,322	803,761	860,126	402,556	454,615
	มูลค่า	14,961.9	13,092.7	15,943.0	19,410.8	19,298.5	9,183.9	9,785.2
หัวมันสด	ปริมาณ	2,479	624	430	819	1,052	196	1,658
	มูลค่า	19.3	11.5	10.0	7.4	17.0	6.0	15.7
สา쿠	ปริมาณ	19,510	20,046	19,343	22,260	23,540	12,079	12,632
	มูลค่า	342.2	324.8	455.8	558.4	580.8	287.9	287.7
กากมันสำปะหลังและอื่นๆ	ปริมาณ	331,776	434,953	537,272	421,532	-	-	-
	มูลค่า	1,562.6	1,059.5	1,614.3	1,969.5	2,740.6	1,236.8	1,192.1
รวมทั้งหมด	ปริมาณ	5,228,786	7,319,000	7,275,167	6,876,956	7,818,841	3,626,158	4,194,342
	มูลค่า	47,764.9	51,602.2	68,592.1	79,805.2	87,288.9	41,305.9	44,233.0

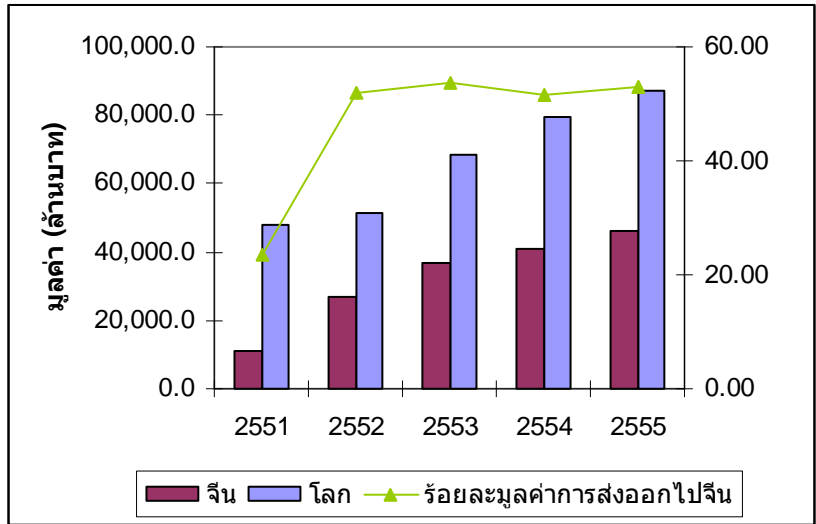
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (2556)

ตารางที่ 2.5 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของประเทศไทย 15 อันดับแรกรายประเทศ ปี 2551-2556

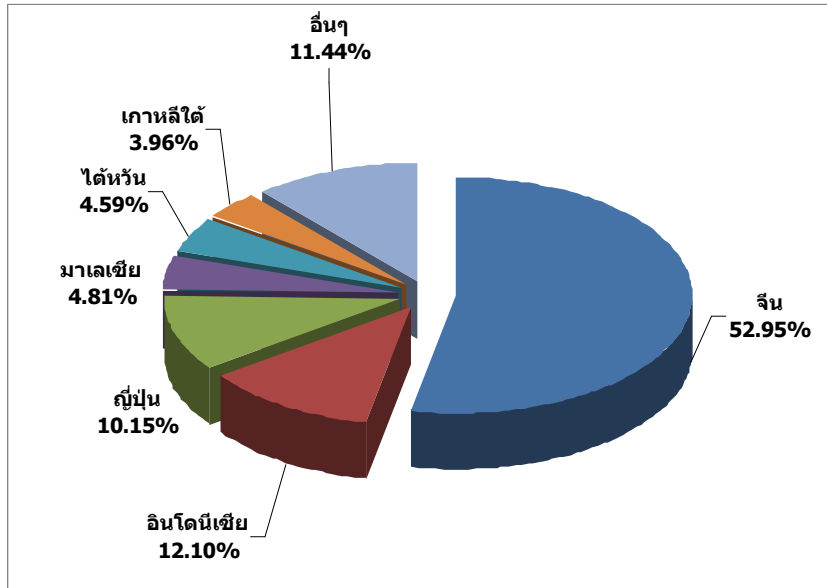
มูลค่า: ล้านบาท

ประเทศ	2551	2552	2553	2554	2555	2555 (มค.-กค.)	2556 (มค.-กค.)
จีน	11,177.54	26,775.14	36,705.65	41,044.83	46,223.79	23,785.63	31,805.26
อินโดนีเซีย	2,884.88	3,514.85	5,274.65	8,057.97	10,565.12	6,844.97	3,376.92
ญี่ปุ่น	7,651.54	5,652.63	7,216.92	8,637.16	8,862.31	5,310.25	5,379.26
ไต้หวัน	3,005.97	3,263.00	4,058.50	4,418.91	4,002.53	2,083.72	2,477.03
มาเลเซีย	2,094.89	2,103.72	3,196.91	3,741.36	4,194.78	2,266.80	1,964.45
เกาหลีใต้	4,910.43	2,143.71	1,775.32	2,689.77	3,455.44	1,741.92	1,916.95
สหรัฐอเมริกา	1,285.45	987.84	1,744.36	1,540.12	2,062.42	990.73	973.36
ฟิลิปปินส์	859.34	1,104.87	1,372.92	1,147.23	1,459.39	834.30	858.84
สิงคโปร์	962.49	686.13	815.56	898.50	813.73	495.82	543.44
ออสเตรเลีย	449.39	511.64	479.47	544.71	587.41	305.68	421.89
บังกลาเทศ	420.53	382.35	510.64	460.14	442.67	247.49	343.32
อินเดีย	90.37	375.02	573.69	375.57	317.94	171.88	315.96
เวียดนาม	95.44	132.47	535.12	265.11	279.86	165.97	271.36
เนเธอร์แลนด์	3,488.83	584.22	823.53	1,279.18	469.07	291.35	270.11
แคนาดา	614.49	382.23	317.98	327.82	279.10	163.14	236.84
รวม 15 ประเทศ	39,991.59	48,599.83	65,401.22	75,428.38	84,015.57	45,699.63	51,154.98
ประเทศอื่นๆ	7,773.34	3,002.38	3,190.87	4,376.80	3,273.40	1,876.47	2,188.08
รวมทุกประเทศ	47,764.93	51,602.22	68,592.10	79,805.19	87,288.97	47,576.10	53,343.06
รวมทุกประเภทสินค้า	5,851,371.10	5,194,596.70	6,113,335.50	6,707,989.50	7,082,491.00	4,069,869.20	3,920,281.50

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

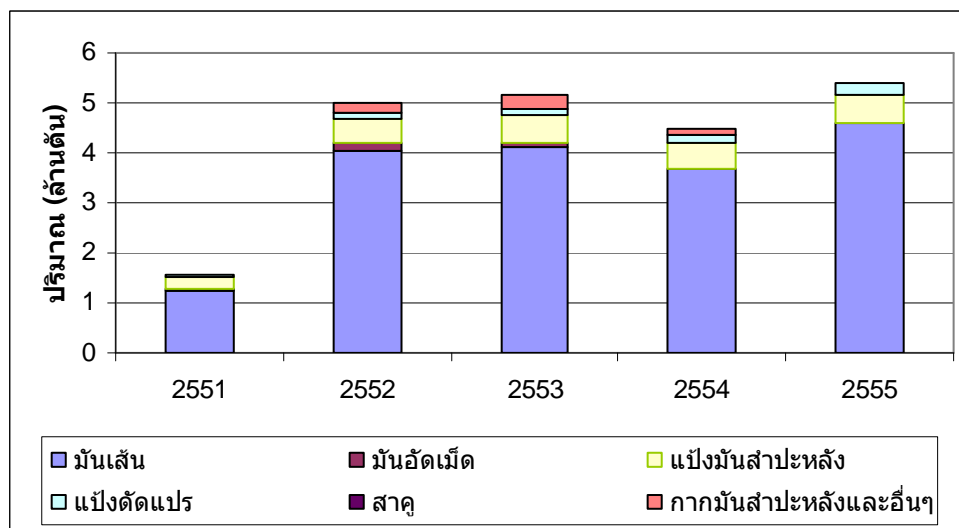
ภาพที่ 2.5 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับหลังของไทยไปประเทศจีนและตลาดโลก ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

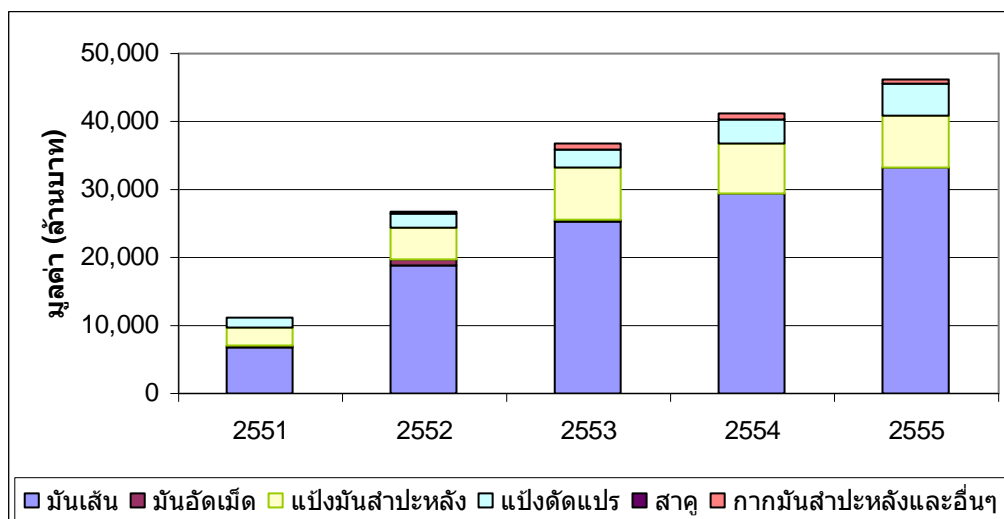
ภาพที่ 2.6 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับหลังไทยรายประเทศที่สำคัญปี 2555 ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

เมื่อพิจารณาศักยภาพการแข่งขันของผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับหลังไทยในตลาดจีนพบว่า ไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 62.64 ของมูลค่านำเข้าผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับหลังทั้งหมดของจีนจากตลาดโลก ซึ่งมีมูลค่ารวม 2,118.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2554 โดยในช่วงปี 2544-2554 การนำเข้าผลิตภัณฑ์น้ำมันสำหรับหลังของจีนจากไทยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 32.70 ต่อปี ในขณะที่การนำเข้าจากตลาดโลกมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 27.13 ต่อปี เป็นผลจากความต้องการใช้ภายในประเทศที่ขยายตัวเพิ่มอย่างมาก เนื่องจากจำนวนประชากรที่มีขนาดใหญ่ ประมาณ 1,300 ล้านคน และภาคเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวสูง ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของประเทศไทยในการส่งออกน้ำมันสำหรับหลังและผลิตภัณฑ์จากน้ำมันสำหรับหลังไปประเทศจีนเพิ่มขึ้น

ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังสำคัญที่ไทยส่งออกไปจีน ได้แก่ มันเส้น แป้งมันสำปะหลัง (รวมทั้งสตาร์ช และแป้งมันสำปะหลังอื่นๆ) และแป้งตัดแปร ในปี 2555 ไทยส่งออกมันเส้นไปจีนมากที่สุด โดยส่งออกในปริมาณ 4.6 ล้านตัน มูลค่า 33,166 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 71.75 ของมูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังไทยทั้งหมดไปจีน รองลงมาได้แก่ แป้งมันสำปะหลัง และแป้งตัดแปร ซึ่งมีปริมาณการส่งออก 565,623 และ 223,853 ตัน ซึ่งมีมูลค่าการส่งออก 7,713.1 และ 4,571.7 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.69 และ 9.89 ตามลำดับ (ภาพที่ 2.7 และ 2.8) โดยการส่งออกผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551-2555) ยกเว้นปี 2551 ที่มีการส่งออกมันเส้นไปจีนลดลง อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมการส่งออกผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ชนิด มีอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 60.7, 33.6 และ 33.3 ต่อปี

ภาพที่ 2.7 ปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยไปจีนรายผลิตภัณฑ์ ปี 2551-2555
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

ภาพที่ 2.8 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยไปจีนรายผลิตภัณฑ์ ปี 2551-2555
ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2556

สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทยประเมินว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทยในปี 2556 จะอยู่ที่ประมาณ 7.9 ล้านตัน ลดลงจากปีที่แล้ว 0.43% มูลค่า 8.4 หมื่นล้านบาท ลดลง 0.62% โดยแบ่งเป็นมันเส้น/มันอัดเม็ด คาดว่าจะส่งออกปริมาณ 4.8 ล้านตัน มูลค่า 3.4 หมื่นล้านบาท คาดว่าปีนี้จะลดทั้งปริมาณและมูลค่าโดยเฉลี่ย 1% ส่วนแป้งดิบคาดว่าจะส่งออก 2.25 ล้านตัน มูลค่า 3.1 หมื่นล้านบาท เพิ่มปริมาณและมูลค่าโดยเฉลี่ยไม่ถึง 2% ส่วนแป้งแปรรูป คาดว่าจะส่งออกได้ 8.5 แสนตัน เพิ่มจากปีที่แล้วที่ส่งออกได้ 8.4 แสนตัน เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.49% สอดคล้องกับผลผลิตที่คณะสำรวจประกอบด้วย 4 สมาคม รวมทั้งหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ได้สำรวจ 49 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วยภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ที่เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังหลักได้ข้อสรุปว่า ฤดูกาลผลิตในปี 2555/56 คาดว่าจะมีพื้นที่เก็บเกี่ยวรวมทั้งสิ้น 7.905 ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ประมาณ 3.485 ตัน และผลผลิตรวมประมาณ 27.547 ล้านตัน เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณผลผลิตในปี 2554/55 ซึ่งมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 7.911 ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่ 3.362 ตัน และผลผลิตรวม 26.601 ล้านตัน พื้นที่เก็บเกี่ยวลดลง 0.08 % ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น 3.66% และผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น 3.56 (สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย, 2556)

2.3.2 ราคาส่งออก

ในช่วงปี 2551-2555 ราคาที่เกษตรกรขายได้ ณ ไร่นา เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.19 ต่อปี เนื่องจากผลผลิตมันสำปะหลังลดลง ประกอบกับราคาสินค้าพืชทดแทน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าวสาลี ทั้งในและต่างประเทศมีราคาสูงขึ้นมาก ทำให้ความต้องการใช้มันสำปะหลังทั้งในและต่างประเทศขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ราคาส่งออก (FOB) สูงขึ้น เป็นเหตุให้ราคาที่เกษตรกรขายได้สูงตามไปด้วย

ปี 2555 ราคาที่เกษตรกรขายได้ต่ำกว่าปีที่ผ่านมาร้อยละ 19.76 เนื่องจากจีนชะลอการนำเข้ามันเส้นจากไทยสาเหตุจากปัญหาฝุ่นมันเส้น ประกอบกับการดำเนินโครงการแทรกแซงตลาดมันสำปะหลังล่าช้าและเปิดจุดรับจำหน่ายได้น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรจึงต้องจำหน่ายมันสำปะหลังนอกโครงการ ซึ่งผู้ประกอบการจะรับซื้อมันสำปะหลังสดในราคาที่ต่ำ ส่งผลให้ในช่วงต้นปีราคามันสำปะหลังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ นอกจากนี้จีนยังชะลอคำสั่งซื้อเพื่อรอการระบายสต็อกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังจากโครงการแทรกแซงมันสำปะหลัง ปี 2554/55 ของรัฐบาลโดยจะสั่งซื้อเป็นช่วงๆ ส่งผลให้ราคาส่งออกมันอัดเม็ดมันเส้น และแป้งมันสำปะหลัง ปรับลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 8.83, 9.09 และ 9.50 ตามลำดับ

ในปี 2556 คาดว่าราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรขายได้จะใกล้เคียงกับปี 2555 อย่างไรก็ตามหากผลผลิตมันสำปะหลังของเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชา เวียดนามและลาวขยายตัวเพิ่มขึ้น จะส่งผลทางลบต่อราคามันสำปะหลังที่เกษตรกรขายได้ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556)

ตารางที่ 2.6 ต้นทุนและราคาผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง

หน่วย: บาท/กก.

รายการ	2551	2552	2553	2554	2555*	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ราคาหัวมันสดที่เกษตรกรขายได้	1.73	1.32	2.25	2.53	2.03	10.19
ราคาขายส่งมันเส้นตลาด กทม.**	5.01	4.00	6.02	7.35	6.61	13.07
ราคาขายส่งแป้งมันตลาด กทม.**	12.93	11.88	17.47	14.35	12.99	2.00
ราคาส่งออกมันอัดเม็ด	5.76	4.89	5.86	7.81	7.12	9.33
ราคาส่งออกมันเส้น	5.50	4.51	6.29	7.92	7.20	11.65
ราคาส่งออกมันสำปะหลัง	11.76	9.20	14.44	15.27	13.82	8.65

*ประมาณการ ณ ตุลาคม 2555

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [1], 2556 และ **สมาคมการค้ามันสำปะหลังไทย, 2556

2.3.3 อัตราภาษี

ภายหลังการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จีนเก็บภาษีศุลกากรจากไทยและกลุ่มประเทศในอาเซียนในอัตราร้อยละ 0 (ตารางที่ 2.7) ซึ่งส่งผลให้การค้ำมันสำปะหลังไทยในจีนขยายตัว เนื่องจากมันสำปะหลังมีราคาถูก และยังสามารถให้มีการใช้มันสำปะหลังแทนข้าวโพดและอ้อย เนื่องจากมันสำปะหลังมีราคาขายต่ำกว่าราคาข้าวโพดที่จีนนำเข้า โดยเฉพาะในส่วนของมันเส้นและมันอัดเม็ดสำหรับอาหารสัตว์ นอกจากนี้จีนยังใช้มันสำปะหลังและข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลักอย่างละประมาณครึ่งหนึ่งสำหรับผลิตกรดซิตริก การค้ำมันสำปะหลังที่มีอัตราภาษีร้อยละ 0 จะส่งผลให้มันสำปะหลังมีความได้เปรียบข้าวโพดมากขึ้น

2.3.4 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกมันเส้นไทย

การส่งออกมันเส้นของไทยไปจีนมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบคือ ปัญหาฝุ่นมันเส้น เนื่องจากมันเส้นไทยส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและเป็นฝุ่นผงมาก โดยฝุ่นละอองที่ฟุ้งกระจายขณะขนถ่ายที่ท่าเรือประเทศจีนเหล่านี้สร้างมลพิษและทำลายสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้จีนชะลอการนำเข้ามันเส้นจากไทย ซึ่งปัจจุบันนี้ท่าเรือเหลียนหยุนกึ่งซึ่งเป็นท่าเรือขนถ่ายมันเส้นหลักของประเทศจีน ได้ห้ามการนำเข้ามันเส้นแบบเทกองที่มีฝุ่นกระจายจากประเทศไทย เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการส่งออกมันเส้นของไทย และจีนได้หันไปรับซื้อมันเส้นสับมือที่มีฝุ่นผบน้อยกว่าจากประเทศเวียดนามและกัมพูชาแทน ดังนั้นอุตสาหกรรมมันสำปะหลังของไทยควรให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการผลิตมันเส้นให้มีปริมาณฝุ่นผบน้อยลง และปรับปรุงบรรจุภัณฑ์เพื่อลดการฟุ้งกระจายของฝุ่นผงเหล่านี้ จะช่วยให้การส่งออกมันเส้นจากไทยไปจีนขยายตัวเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.7 อัตราภาษีนำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของจีน ภายใต้กรอบ FTA ไทย-จีน

ผลิตภัณฑ์	อัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (%)	อัตราภาษีนำเข้า (%)	อัตราภาษีนำเข้า (%) ภายใต้ WTO	FTA ไทย-จีน	
				อัตราภาษีนำเข้า (%)	วันที่เริ่มมีผล
มันสำปะหลังสด (HS: 07141010)	13.00	10.00	-	0.00	1 ต.ค. 46
มันอัดเม็ดและมันเส้น (HS: 07141010)	13.00	10.00	5.00 (2547)	0.00	1 ต.ค. 46
มันสำปะหลังแช่แข็ง (HS: 07141010)	13.00	10.00	-	0.00	1 ต.ค. 46
แป้งมันสำปะหลัง (HS: 11081400)	17.00	20.00	10.00 (2547)	10.00 8.00 5.00 0.00	1 ก.ค. 48 1 ม.ค. 50 1 ม.ค. 52 1 ม.ค. 53
สาชูจากแป้งมันสำปะหลัง (HS: 190300)	17.00	25.00	15.00 (2547)	-	-
แป้งแปรรูป (HS: 35051000)	17.00	20.00	12.00 (2545)	10.00 8.00 5.00 0.00	1 ก.ค. 48 1 ม.ค. 50 1 ม.ค. 52 1 ม.ค. 53

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ, 2554

2.4 มาตรการและนโยบายรัฐ

2.4.1 มาตรการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย

ขอบเขตในการควบคุม

(1) ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปหัวมันสำปะหลังไม่ว่าจะมีลักษณะป่น หรือเป็นชิ้น แผ่น ก้อน แท่ง เม็ด หรือมีลักษณะอื่นใด ตามพิกัดอัตราศุลกากร 0714 แต่ไม่รวมถึงแป้งมันสำปะหลัง และกากมันสำปะหลัง

(2) แป้งมันสำปะหลัง หมายถึงแป้งมันทุกชนิด

ระเบียบและหลักเกณฑ์การส่งออก

(1) ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ตามพิกัดอัตราศุลกากร 0714.10 (ภาคผนวกที่ 1.1)

1.1 ผู้ส่งออกต้องเป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐาน และการส่งออกสินค้าต้องมีใบรับรองมาตรฐานสินค้ากำกับทุกครั้ง

1.2 ต้องขออนุญาตส่งออกทุกครั้ง

1.3 ในกรณีที่ส่งออกไปสหภาพยุโรป และต้องการใช้สิทธิภายใต้โควตาภาษี ต้องยื่นขอ

C/O: Certificate of Origin เพื่อส่งไปให้ผู้นำเข้าของสหภาพฯ นำไปแสดงประกอบการผ่านพิธีการทางศุลกากร

1.4 ในกรณีที่ส่งออกไปยังประเทศที่มีความตกลง FTA กับไทยต้องยื่นขอหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าตามแบบฟอร์มที่ตกลงกับประเทศที่มีความตกลงนั้นๆ เพื่อส่งให้ผู้นำเข้าในประเทศนั้นๆ นำไปแสดงประกอบพิธีการทางศุลกากร

(2) แป้งมันสำปะหลัง (ภาคผนวกที่ 1.2)

2.1 ผู้ส่งออกต้องเป็นผู้ที่ได้จดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐาน และการส่งออกสินค้าต้องมีใบรับรองมาตรฐานสินค้ากำกับทุกครั้ง

2.2 ในกรณีที่ส่งออกไปยังประเทศที่มีความตกลง FTA กับไทยต้องยื่นขอหนังสือรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าตามแบบฟอร์มที่ตกลงกันๆ เพื่อส่งให้ผู้นำเข้าในประเทศนั้นๆ นำไปแสดงประกอบพิธีการทางศุลกากร

2.3 ในกรณีของแป้งมันสำปะหลัง ตามพิกัดอัตราศุลกากร 11081400 ที่ส่งออกไปสหภาพยุโรปและต้องการใช้สิทธิภายใต้โควตาภาษี ต้องยื่นขอ Export Certificate เพื่อส่งไปให้ผู้นำเข้าของสหภาพฯ นำไปแสดงประกอบการผ่านพิธีการทางศุลกากร

2.4.2 นโยบายแทรกแซงตลาดมันสำปะหลัง

มันสำปะหลังเป็นพืชไร่ที่เก็บรักษาในรูปของหัวมันสดไม่ได้ ในกรณีที่ราคาหัวมันสดตกต่ำมากรัฐบาลจะเข้าแทรกแซงเพื่อพยุงราคาโดยการรับจำนำหัวมันสด โดยมันสดที่รับจำนำจะถูกแปรรูปเป็นมันเส้นหรือแป้งมัน โดยฝากเก็บที่โกดังขององค์การคลังสินค้าหรือของผู้แปรรูปมัน ทั้งนี้สต็อกมันเส้นและแป้งมันดังกล่าวจะต้องจำหน่ายออกทุกปีในช่วงเวลาระหว่างเดือน พ.ย.-ธ.ค. ราคาหัวมันในช่วงนี้เป็นช่วงวิกฤตที่ทางรัฐบาลพิจารณาว่าควรเปิดให้มีการจำหน่ายมันสำปะหลังหรือไม่ โดยมีเจ้าหน้าที่องค์การคลังสินค้าเป็นคนกลางซึ่งและออกไปประหวนให้เกษตรกรนำไปประหวนไปขอรับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยเกษตรกรสามารถไถ่ถอนได้ภายใน 3 เดือน เมื่อลานมันหรือโรงแป้งมันรับจำนำหัวมันสด จะต้องแปรรูปเป็นมันเส้นหรือแป้งมันทันที และเป็นผู้เก็บรักษาสินค้าให้โดยรับค่าตอบแทนในส่วนค่าแปรรูป ค่าเช่าโกดัง (ประมาณ 20 บาท/ตัน/เดือน) ทางรัฐบาลมักจะประมูลมันเส้นหรือแป้งมันจากโครงการจำหน่ายมันสำปะหลังให้เสร็จภายในเดือนกันยายนทุกปี หากราคาตลาดตกต่ำมากก็อาจเลื่อนการประมูลมันสำปะหลังออกไป ทั้งนี้หากเก็บมันสำปะหลังไว้นานเกิน 1 ปี คุณภาพมันแปรรูปทั้งมันเส้นและแป้งมันก็จะลดลงมาก (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า, 2554) โดยในปี 2555 รัฐบาลกำหนดเวลาในการรับจำนำมันสำปะหลังเป็นเวลาทั้งหมด 4 เดือน ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2555 ถึง มีนาคม 2556 ซึ่งจะคิดราคารับจำนำหัวมันสดที่มีเปอร์เซ็นต์แป้ง 25 เปอร์เซ็นต์ ราคาภิโกรัมละ 2.60 บาทในเดือนแรก และปรับราคาเพิ่มขึ้นในอัตราเดือนละ 0.05 บาท ในเดือนสุดท้ายมันสำปะหลังจะมีราคาภิโกรัมละ 2.75 บาท ทั้งนี้หัวมันสดที่จะนำไปรับจำนำต้องมีเปอร์เซ็นต์แป้งอย่างน้อย 20 เปอร์เซ็นต์